

Teeman bibliografia

Veden perintö

Kirjallisuuden ja kulttuurien tutkimuksen valikoitu bibliografia

Vesa Kyllönen

Kristiina Näyhö

Kuva: © Matleena Jänis. All rights reserved – kaikki oikeudet pidätetään. Kuvaa ei saa kopioida mihinkään tarkoitukseen eikä esittää missään ilman lupaa.

Antropologi Franz Boas väitteli vuonna 1881 tutkimuksella *Beiträge zur Erkenntnis der Farbe des Wasser* (Kielin yliopisto). Tutkimus käsittelee meriveden värin perimmäistä olemusta, ja sen taustalta löytyy mielenkiintoinen tarina veden perinnöstä. Boasilla nimittäin oli nuorena opiskelijana unelma: hän halusi tutkia Arktista merivettä ja jäätä – absorptiota, heijastumista ja valon polarisaatiota. Kentälle hän lähti uskossa, että maantieteelliset tekijät, empiria ja mittaaminen ovat tutkimukselle keskeisiä. Boas kuitenkin palasi kentältä uusin ajatuksin. Hän kirjoitti, että luontoa havainnoiva silmä ei ole pelkkä fyysikaalinen elin vaan havaintoväline, jonka toiminta on riippuvainen perinteestä, johon sen haltija on kasvanut. Havaitsemme ja tulkitsemme värejä eri tavoin. Näin ollen se, minkä luonnontiede (*psychophysics*) oli olettanut kvantitatiiviseksi, oli itse asiassa kvalitatiivista. Boas kyseenalaistikin veteen liittyvien havaintojen yksioikoisen mittaamisen ja toi empirian rinnalle kulttuuriset tulkinnat. (Benedict 1943, 60; Stocking 1982, 142–143; Helmreich 2011, 133).

Tämän bibliografian lähtökohtana on se, että veteen liittyvä kulttuurinen tieto on keskeistä ihmisyyhteisölle. *Veden perintö* viittaa bibliografiassa hyvin laajasti sosiokulttuurisiksi ja historiallisiksi miellettyihin ilmiöihin, traditioihin ja oman elämämme kannalta merkityksellisiin kulttuurin ja yhteiskunnan osa-alueisiin. Kyse on veden kulttuureista ja veteen kytkeytyvistä näkemisen tavoista. Bibliografia osoittaa veteen liittyvän kirjallisen ja kulttuurisen tietouden olevan ajallisesti jatkuvaa: yhtä lailla yksilöllistä ja affektiivista kuin useamman kuin yhden yksilön kantamaa. Kaikki bibliografiaan sisällytetyt teokset ovat myös ajankuvia veteen liittyvästä inhimillisestä kiinnostuksesta. Suhde veden perintöön voi olla positiivisella tai negatiivisella tavalla arvottavaa – tässä bibliografiassa tosin enimmäkseen perinnettä kunnioittavaa ja vanhemmassa aineistossa jopa ihannoivaa. Veden perintö löytyy yhtä lailla vanhoista uskomuksista ja kansanuskosta kuin modernista ja jälkimodernista kulttuurista. (Tieteen termipankki: Folkloristiikka:perinne.)

Bibliografia muodostuu kahdesta pääluvusta, joissa näkökulmina ovat kulttuurien tutkimus ja kirjallisuudentutkimus. Rajaus näihin kahteen tieteenalaan perustuu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran tehtäviin ”kirjallisen viljelyn” sekä itämerensuomalaisen kansanrunouden ja muistitiedon kokoamisen saroilla. Myös Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjasto on profiloitunut ennen kaikkea kulttuurien tutkimuksen ja suomalaisen kirjallisuudentutkimuksen tieteelliseksi erikoiskirjastoksi.

Bibliografian kulttuurien tutkimuksen osioon on valittu suomalaista tutkimus- ja tietokirjallisuutta erityisesti folkloristiikan, etnologian, kulttuuriantropologian ja uskontotieteen aloilta. Luettelossa on muutamia ainesjulkaisuja ja kansanperinteeseen pohjautuvia lastenkirjoja, mutta esimerkiksi merimieslaulukirjoja siinä ei ole. Kulttuuri- ja merihistoriallista kirjallisuutta ja humanistista ympäristötutkimusta on valittu mukaan vain vähäisessä määrin. Paikallishistoriat ja esimerkiksi vanhat matkakertomukset sekä kielitieteellinen tutkimus on pääosin rajattu bibliografian ulkopuolelle.

Kirjallisuudentutkimuksen osalta bibliografiaan on valittu tutkimuksia, joissa vedellä on keskeinen rooli kerronnan, teeman tai aihepiirin käsittelyssä. Bibliografiaan kuuluu suomalaista kirjallisuutta käsittelevää kirjallisuudentutkimusta sekä osin yleistä, muiden maiden kirjallisuutta käsittelevää kirjallisuudentutkimusta. Veden kuvastojen ohella vettä on kirjallisuudentutkimuksen piirissä tarkasteltu varsinkin osana ympäristönsuojelua. Myös veden kokemukset ja veteen liittyvät tunteet ovat toistuvia tutkimusaiheita. Erityisiä bibliografiaan mukaan otettuja aihepiirejä ovat myös veteen kiinteästi liittyvät, mutta vettä

vain epäsuorasti käsittelevät aiheet, kuten rannat, rantaviivat ja saaret. Meri muodostaa niin ikään keskeisen aihepiirin.

Aihepiirit ovat suuntaa antavia, ja monasti yksittäinen artikkeli käsittelee useampaa bibliografian aihepiireistä. Toiston välttämiseksi artikkeli on sijoitettu bibliografiassa sen aihepiirin yhteyteen, joka on artikkelissa hallitsevin.

Bibliografian ovat koonneet tietoasiantuntijat Kristiina Näyhö (kulttuurien tutkimuksen osa) ja Vesa Kyllönen (kirjallisuudentutkimuksen osa) Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjastosta. Bibliografian kuvitus on valokuvaaja Matleena Jäniksen käsialaa.

Bibliografia on osa laajempaa hanketyötä, jota on tehty Suomen Vesistösaatiön nelivuotisessa hankkeessa *Vesi Vanhin voitehista – mitä ihmettä?* Hanketta rahoitti Koneen Säätiö. Kulttuurien tutkijoiden (etnologi Outi Fingerroos, folkloristi Kati Kallio ja perinteentutkija Tiina Seppä) ja elokuvaohjaaja/valokuvataiteilija Matleena Jäniksen muodostamassa työpaketissa tutkittiin ja tulkittiin suomalaisiin vesiin liittyvää perinnettä ja muistia taiteen ja tieteen keinoin sekä tehtiin yhteistyötä hankkeen luonnontieteilijöiden ja muiden taiteilijoiden kanssa. Päämääränä oli hankkeen yleisten tavoitteiden mukaisesti tehdä veteen liittyvää vanhempaa ja uudempaa kulttuurista tietoa ymmärrettäväksi ja käytettäväksi nykyajassa sekä tuottaa vastuullisten ympäristösuhteiden luomista edistäviä ja mahdollistavia tietoja ja aineistoja. Tämä bibliografia on yksi osoitus siitä, miten merkittävästä asiasta puhtaassa vedessä ja ylisukupolisessa kulttuuriperinnössä loppujen lopuksi on kysymys.

Veden perintö -bibliografia on kunnianosoitus suomalaisille vesille ja vesiin monin eri tavoin kytkettyvälle kulttuuriperinnölle. Ennen kaikkea se valaisee veden kulttuurisia merkityksiä menneisyyden ja nykytieteen näkökulmista. Toivotamme antoisia lukuhetkiä veteen liittyvän kulttuuriperinnön, kirjallisuuden ja humanistisen vesistötietouden äärellä!

Outi Fingerroos, Jyväskylän yliopisto

Riina Haanpää, Turun yliopisto

Matleena Jänis, valokuvataiteilija

Kati Kallio, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Vesa Kyllönen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Kristiina Näyhö, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Tiina Seppä, Itä-Suomen yliopisto

Kirjallisuus

Benedict, Ruth. 1943. "Obituary (Franz Boas)." *Science* 97(2507): 60–62. <http://www.jstor.org/stable/1670558>.

Helmreich, Stefan. 2011. "Nature/culture/seawater." *American Anthropologist* 113(1): 132–144. <https://doi.org/10.1111/j.1548-1433.2010.01311.x>.

Stocking, George W. (1968) 1982. "From physics to ethnology." Teoksessa *Race, Culture, and Evolution: Essays in the History of Anthropology*, toimittanut George W. Stocking, 133–169. Chicago: University Press.

Tieteen termipankki. 2024. Folkloristiikka:perinne. Luettu 11.11.2024. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Folkloristiikka:perinne>

Bibliografia

Sisällys

I Kulttuurien tutkimus	99
Kansanperinne ja kansanusko	99
Kulttuuri- ja merihistoria	105
Luontosuhde, ihminen ja ympäristö	107
Elinkeinot ja työ	111
II Kirjallisuudentutkimus	114
Vesi: yleistä	114
Vesi: metaforat, kuvastot ja kerronta	114
Vesi: muisti, tieto ja mielikuvitus	115
Vesi ja tunteet	115
Vesirajassa: rannat ja saaret	116
Meri	117
Vesi ja paikallisuus: maantieteelliset vesistöt	118
Vesi: ympäristönsuojelu, ilmastonmuutos ja ekokritiikki	119
Vesi ja sukupuoli	120
Vesi ammattina, ihminen toimijana	120

I Kulttuurien tutkimus

Kansanperinne ja kansanusko

- Aarne, Antti. 1922. *Vesitiellä viipynyt neito: Runotutkimus*. Suomi 4:20:3. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Aarne, Antti. 1923. *Das Lied vom Angeln der Jungfrau Vellamos: Eine vergleichende Untersuchung*. FF Communications 48. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- Aarne, Antti. 1930. "Pilviin ryöstetyn" runo. Suomi 5:9:2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Digitoitu versio: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/498461?page=195>.
- Ahtiainen, Johanna. 2008. *Luonnonhaltijoiden sukupuoli itäsuomalaisessa ja karjalaisessa uskomusperinteessä*. Pro gradu -tutkielma. Folkloristiikka. Helsingin yliopisto.
- Björkman, John. 2024. *Healing Springs and Haunted Woods: Sacred Sites of Folk Belief and Spatial Order in Southwest Finnish Village Societies*. Väitöskirja. Åbo Akademi. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-4419-3>.
- Castrén, M. A. (1853) 2016. *Luentoja suomalaisesta mytologiasta*. Suomentanut ja toimittanut Joonas Ahola. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/tl.252>. [Luku "Veden jumaluudet".]
- Ganander, Kristfrid. (1789) 1995. *Mythologia fennica*. Toimittanut Juha Pentikäinen, kääntänyt Brita Löflund. Klaukkala: Recallmed. 3. täydennetyn laitoksen julkaissut Salakirjat 2016.
- Enges, Pasi. 1983. "Happivesi ja vaihtoehtomediisiina." Teoksessa *Kansa parantaa*, toimittaneet Pekka Laaksonen ja Ulla Piela, 92–105. Kalevalaseuran vuosikirja 63. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Euren, G. E. 1858. *Muinaisten suomalaisten pakanalliset epäjumalat*. Hämeenlinna: Lund. Digitoitu versio: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-dor-002037>. [Luku "Veden jumalat".]
- Forsblom, Valter W. 1921. "Huru sjörået bindes: Ett stycke österbottnisk folketro." Teoksessa *Etnologiska studier tillägnade Nils Edvard Hammarstedt 3.3.1921*, toimittaneet Sune Ambrosiani, Sigurd Erixon ja Gustaf Hallström, 132–136. Tukholma: Svenska teknologföreningens förlag.
- Haavio, Martti. 1935. *Suomalaisen muinaisrunouden maailma*. Porvoo: WSOY. 2. painoksen julkaissut SKS Kirjat 2023.
- Haavio, Martti. 1948. "Ne jäävät virran vuolaan taa': Eräitä kansanomaisia käsityksiä Tuonelanmatkalle varustamattomien vainajien kohtalosta." *Virittäjä* 52: 28–46. Digitoitu versio: <https://journal.fi/virittaja/article/view/32042>. Ilm. myös teoksessa: Haavio, Martti. 1992. *Esseitä kansanrunoudesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Haavio, Martti. 1950. *Väinämöinen: Suomalaisten runojen keskushahmo*. Porvoo: Werner Söderström. 2. painoksen julkaissut SKS Kirjat 2021.
- Haavio, Martti. 1961. "Ukko ylijumala." *Kalevalaseuran vuosikirja* 41: 5–37. WSOY. [Säänjumala sateenantajana.]
- Haavio, Martti. 1963. "Naainas." *Kalevalaseuran vuosikirja* 43: 53–96. Porvoo: WSOY. [Vedenpaisumusmyytti, Väinämöisen polvenhaava -runo, Naainas.]
- Haavio, Martti. 1967. "Raudan synty." *Kalevalaseuran vuosikirja* 47: 54–70. Porvoo: WSOY.
- Haavio, Martti. 1967. *Suomalainen mytologia*. Porvoo: WSOY. 2. painoksen julkaissut Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2019.

- Harva [Holmberg], Uno. 1913. *Die Wassergottheiten der finnisch-ugrischen Völker*. Väitöskirja. Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia 32. Helsingfors: Societé finno-ougrienne. Ilm. myös: *Das Wasser des Lebens: Göttinnen und Wasserkult*. Bern: Edition Amalia, 1997. Digitoitu versio: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016083123358>.
- Harva, Uno. (1913) 1997. *Das Wasser des Lebens: Göttinnen und Wasserkult*. Tarkistanut, täydentänyt ja toimittanut Kurt Derungs. Bern: Edition Amalia, 1997. 1. laitos ilm. nimellä *Die Wassergottheiten der finnisch-ugrischen Völker*.
- Harva [Holmberg], Uno. 1925. "Vasen käsi ja vastapäivään." *Valvoja-Aika* 3(1): 16–31. Digitoitu versio: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/523192?page=24>. [Vedenkuvahainen, vedestä katsominen.]
- Harva [Holmberg], Uno. 1926. Pakkasenloitsu. *Kalevalaseuran vuosikirja* 6: 97–110. Porvoo: WSOY. Ilm. myös teoksessa: Vuorela, Toivo, toim. 1957. *Perinteen parissa: Tutkielmia kansanrunoustieteen alalta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Kosken tai meren kylmäminen.]
- Harva, Uno. 1933. *Altain suvun uskonto*. Porvoo: WSOY. [Luvut "Maailmansynty ja maailmankuva", "Sade, sumu, tuuli ja pakkanen" ja "Vedenhaltijat".]
- Harva, Uno. 1948. *Suomalaisten muinaisusko*. Porvoo: WSOY. 2. painoksen julkaissut: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2018. [Luvut "Ukon vakoista" ja "Vedenhaltijat".]
- Hautala, Jouko, toim. 1948. *Vanhat merkkipäivät*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 9. painoksen julkaissut SKS Kirjat 2017. [Ainesjulkaisu, sisältää mm. sääenteitä ja sähän liittyviä sananlaskuja ja uskomuksia.]
- Hautala, Jouko. 1963. "Suomen ruotsinkielinen kansanrunous." Teoksessa *Suomen kirjallisuus. 1, Kirjoittamaton kirjallisuus*, toimittanut Matti Kuusi, 570–618. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Mm. merelliset taruballadit.]
- Hiltunen, Sointu. 1992. *Vedenhaltija suomalaisissa tarinoissa ja memoraateissa*. Pro gradu -tutkielma. Folkloristiikan laitos. Helsingin yliopisto.
- Hjelt, Marjut. 2012. *Veden valtiat*. Kuvittanut Christer Nuutinen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Kansanperinteeseen pohjautuva lastenkirja.]
- Häggman, Ann-Mari. 1999. "And it was such a strange bird...": Two men's experiences and narratives of the water-sprite." Teoksessa *Islanders and Water-dwellers: Proceedings of The Celtic-Nordic-Baltic Folklore Symposium held at University College Dublin 16–19 June 1996*, toimittaneet Patricia Lysaght, Séamas Ó Catháin ja Dáithí Ó hÓgáin, 81–86. Dublin: DBA Publications.
- Hästesko [Heporauta], F. A. 1918. *Länsisuomalainen loitsurunous*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Luvut "Tulen ja pakkasen loitsut" ja "Raudan ja veren loitsut".]
- Ilomäki, Henni. 2011. "Be as still as the water in the Jordan River!". Teoksessa *Oral Charms in Structural and Comparative Light: Proceedings of the Conference of the International Society for Folk Narrative Research's (ISFNR) Committee on Charms, Charmers and Charming, 27–29th October 2011, Moscow*, toimittaneet Tat'ána A. Mihajlova ja muita, 122–127. Moskova: Russian State University for the Humanities.
- Ilomäki, Henni. 2014. *Loitsun mahti*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Mm. alaluku "Kristilliset takuut: veri ja raamatulliset vedet".]

- Itkonen, Erkki. 1963. "Lappalainen kansanrunous." Teoksessa *Suomen kirjallisuus. 1, Kirjoittamaton kirjallisuus*, toimittanut Matti Kuusi, 525–569. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Vesistöjä syntykertomuksissa ja paikallistarinoissa, uskomustarinoiden veden olennot ym.]
- Itkonen, T. I. 1946. *Heidnische Religion und späterer Aberglaube bei den finnischen Lappen*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 87. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura. [Digitoitu versio: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016090123431>.]
- Itkonen, T. I. 1948. *Suomen lappalaiset vuoteen 1945*. 1–2. Porvoo: WSOY. [Osa 1: mm. maaston luonnonilmiöiden nimityksistä: vesi, lumi ja jää sekä sää, tuuli ja ilmansuunnat; osa 2: mm. luvut "Mytologia ja myöhempi taikausko" ja "Kansantieto: sään enteitä".]
- Jevsejev, V. 1966. "Karjala, meret ja merja (merens)." *Kalevalaseuran vuosikirja* 46: 316–324. Porvoo: WSOY. [Merjalaiset, Meren kosijat -runo, käsitteen "meri" varhaisia merkityksiä.]
- Kailo, Kaarina. 2021. *Pohjolan mytologia: Saunan maa-ilma, haltijat ja jumalat/taret*. Jääli: Kaarina Kailo. [Luku "Veden haltijat ja jumalat/taret".]
- Karjalainen, K. F. 1918. *Suomensuvun uskonnot. 3, Jugralaisten uskonto*. Porvoo: WSOY. [Mm. luku "Metsänhaltia ja vedenhaltia".]
- Kemppinen, Ivar. 1960. *Suomalainen mytologia*. Helsinki: Kirja-Mono. [Mm. alaluvut "Haltiat", "Manalausko" ja "Luominen".]
- Kemppinen, Ivar. 1967. *Haudantakainen elämä: Karjalaisen muinaisuskon ja vertailevan uskontotieteen valossa*. Helsinki: Karjalan tutkimusseura. [Mm. luvut "Manalan sijainti" ja "Manalan tie".]
- Klemettinen, Pasi. 2022. *Kansanuskon yöpuoli: Hiidet, manalaiset ja muut demonit*. Helsinki: SKS Kirjat.
- Knuuttila, Seppo. 1981. "Ei nauruja jos ei huimia." Teoksessa *Pelit ja leikit*, toimittanut Pekka Laaksonen, 44–53. Kalevalaseuran vuosikirja 61. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Huumorintutkimusta: huroinen ja koominen Väinämöinen, Vellamon neidon onginta ym.]
- Knuuttila, Seppo. 2000. "Vastamaailma pinnan alla: Käsitteitä veteen liittyvistä uskomuksista." *Elore* 7(1). <https://doi.org/10.30666/elore.78280>.
- Knuuttila, Seppo. 2002. "Veden valtakunta ja maailmankuvan kolmas ulottuvuus." Teoksessa *Vesi vetää puoleensa*, toimittaneet Yrjö Sepänmaa ja Liisa Heikkilä-Palo, 87–101. Helsinki: Maahenki. [Vesi kansanrunoudessa, kertomuksissa, myyteissä, uskomuksissa.]
- Korhola, Leena. 1961. "Suomalaisista sateenkaariarvoituksista." *Kalevalaseuran vuosikirja* 41: 321–334. Porvoo: WSOY.
- Koskimies, A. V. ja T. I. Itkonen, toim. 1917. *Inarinlappalaista kansantietoutta*. Koonneet ja julkaisseet A. V. Koskimies ja T. I. Itkonen. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 40. Helsinki: Societé finno-ougrienne. 2. uudistettu painos 1978. [Digitoitu versio: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016083123365>.] [Ainesjulkaisu.]
- Krogerus, Tellervo. 1999. "Luonnottaret." Teoksessa *Kalevalan hyvät ja hävyttömät*, toimittaneet Ulla Piela, Seppo Knuuttila ja Tarja Kupiainen, 131–134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Krohn, Kaarle. 1903–1910. *Kalevalan runojen historia*. 1–7. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Krohn, Kaarle. 1910. "Tulen synty taivahasta, vuoresta veden sikiä." *Kotiseutu* 2: 175–177.

- Krohn, Kaarle. 1915. *Suomensuvun uskonnot. 1, Suomalaisten runojen uskonto*. Porvoo: WSOY. Näköispainoksen julkaissut Salakirjat 2008.
[Luvut "Maan, metsän ja veden haltiat" ja "Maa, vesi ja metsä eli Tapio".]
- Krohn, Kaarle. 1917. *Suomalaiset syntuloitsut: Vertaileva tutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
[Mm. vesikäärmeen synty, veden synty.]
- Krohn, Kaarle. 1927. "Vellamon neidon onginta." *Valvoja-Aika* 5(9): 368–381.
Digitoitu versio: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/536048?page=20>.
- Kupiainen, Tarja. 2004. *Kertovan kansanrunouden nuori nainen ja nuori mies*. Väitöskirja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kupiainen, Tarja. 2010. "Vellamon neito ja naisellinen halu." Teoksessa *Kalevalamittaisen runon tulkintoja*, toimittaneet Seppo Knuuttila, Ulla Piela ja Lotte Tarkka, 173–183. Kalevalaseuran vuosikirja 89. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kuusi, Matti, toim. 1953. *Vanhan kansan sananlaskuviisaukset: Suomalaisia elämänohjeita, kansanaforismeja, lentäviä lauseita ja kokkapuheita vuosilta 1544–1826*. 2. painos 1990.
[Ainesjulkaisu, sisältää myös tietoja sananlaskujen vanhimmista toisinoista.]
- Kuusi, Matti. 1966. "Laivassa surmattu veli." *Kalevalaseuran vuosikirja* 46: 168–195. Porvoo: WSOY.
- Kuusi, Matti. 1975. "Veden emä." Teoksessa *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid från vikingatid till reformationstid. Bd 19, Trylle–Vidisse*, toimittanut Helge Pohjolan-Pirhonen, 612. Helsinki: Akademiska bokhandeln.
- Kuusi, Matti. 1976. "Kaloista vanhin." Teoksessa *Veden viljaa*, toimittaneet Satu Apo ja Saima-Liisa Laatuinen, 306–327. Kalevalaseuran vuosikirja 56. Porvoo: WSOY.
- Köngäs, Elli Kaija. 1960. "The Earth-Diver (Th. A812)." *Ethnohistory* 7(2): 151–180. <https://doi.org/10.2307/480754>.
- Köngäs Maranda, Elli. 1967. "The Cattle of the Forest and the Harvest of Water: The Cosmology of Finnish Magic." Teoksessa *Essays on the Verbal and Visual Arts: Proceedings of the 1966 Annual Spring Meeting of the American Ethnological Society*, toimittanut June Helm, 84–95. Washington (DC): American Ethnological Society.
- Laitila, Teuvo. 1996. "Aquatic Mythologies about Creation, Destruction, and Human Destiny." Teoksessa *The River*, toimittanut Merja Tuominen, 17–30. Rovaniemi: University of Lapland.
- Lehtinen, Ildikó. 2017. *Daughters of the White God: Cleanliness as a Part of Mari Identity*. Beau Bassin: LAP Lambert Academi publishing.
[Pyhä vesi.]
- Levón, Kaarlo. 1904. *Tutkimuksia loitsurunojen alalta: Verensulkusanat ja raudan sanat*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Digitoitu versio: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2020-00029388>.
- Lukkarinen, J. [Jussi]. 1914. "Tiedot vesipaikkojen siirtymisestä paikasta toiseen." *Kotiseutu* 5(7): 133–135.
- Manninen, Ilmari. 1922. *Die dämonistischen Krankheiten im finnischen Volksaberglauben: Vergleichende volksmedizinische Untersuchung*. Väitöskirja. FF Communications 1922. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia.
[Luku "Krankheiten, die von den Wassergeistern und dem Wasser herrühren".]
- Mansikka, V. J. 1913. "Runo Vellamon neidon onginnasta." *Suomalais-ugrilaisen seuran aikakauskirja* 30: 21. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.

- Mansikka, V. J. 1941. "Pyhä Miikkula." *Kalevalaseuran vuosikirja* 20–21: 176–197. Porvoo: WSOY.
[Miikkula meren jumalana Inkerissä, merenkulkijain ja kalastajien suojeluspyhimyksenä Aunuksessa jne.]
- Niemi, A. R. 1925. "Vellamon neidon onginta." *Kalevalaseuran vuosikirja* 5: 48–81. Porvoo: WSOY.
- Nurmisto, Lauri. 2018. "*Metässä kun pagajad ni mettä kuuloo*": *Luonnonhaltijat ja luontosuhde inkeriläispakolaisten muistoissa*. Pro gradu -tutkielma. Folkloristiikka. Turun yliopisto.
- Nyberg, Bertel. 1931. *Kind und Erde: Ethnologische Studien zur Urgeschichte der Elternschaft und des Kinderschutzes*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
[Luvut "Das Wasser als Ur- und Lebenselement", "Das Wasser als Heil- und Schutzmittel"]
- Ohr, F. 1931. "Loitsujuen Jordani: Kalevalaseuran vuosijuhlassa 28.2.1930 pidetty esitelmä." *Kalevalaseuran vuosikirja* 11: 169–178. Porvoo: WSOY.
[Joki ja vesi kalevalamittaisissa runoissa, loitsuissa, Kalevalassa.]
- Okkonen, Onni. 1921. "Maailmansynty-runno." *Kalevalaseuran vuosikirja* 1: 123–137. Helsinki: Otava.
- Okkonen, Onni. 1942. "Vellamon neidon onginta: Runon esteettisestä sisällöstä." *Kalevalaseuran vuosikirja* 22, 101–105. Porvoo: WSOY.
- Paasio, Marja. 1976. "Kalojen syntyjä." Teoksessa *Veden viljaa*, toimittaneet Satu Apo ja Saima-Liisa Laatonen, 267–290. Kalevalaseuran vuosikirja 56. Porvoo: WSOY.
- Paasio, Marja, toim. 1976. *Synnyt*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
[Ainesjulkaisu, sisältää syntykertomuksia.]
- Pentikäinen, Juha. 1995. *Saamelaiset: Pohjoisen kansan mytologia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
[Luku: Kosmologia.]
- Pentikäinen, Juha. 1999. "The Water element in Arctic Finno-Ugric Mythologies." Teoksessa *Islanders and Water-dwellers: Proceedings of The Celtic-Nordic-Baltic Folklore Symposium held at University College Dublin 16–19 June 1996*, toimittaneet Patricia Lysaght, Séamas Ó Catháin ja Dáithí Ó hÓgáin, 269–284. Dublin: DBA Publications.
- Pylväs, Sirkku. 1967. "Saarijärven Pyhäjärven nimeen liittyvä tarinaperinne." *Kalevalaseuran vuosikirja* 47: 239–258. Porvoo: WSOY.
- Pöysä, Jyrki. 2006. "Siihen se puuttui Väinön puržo: Hydrotopografinen näkökulma Kiimasjärven 1800-luvun kansanrunouteen." Teoksessa *Välimatkoilla: Kirjoituksia etnisyydestä, kulttuurista ja sukupuolesta*, toimittaneet Tarja Kupiainen ja Sinikka Vakimo, 60–84. Kultaneito 7. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- Ranta, Elina ja Maija Ranta. 1996. *Haltijoitten mailla, maahisten majoissa: Maan, metsän, veden ja vuoren väki*. Helsinki: WSOY.
[Kansanperinteeseen pohjautuva lastenkirja.]
- Räsänen, Martti. 1947–1948. "Sateenkaaren nimityksistä ja uskomuksista." *Kalevalaseuran vuosikirja* 27/28: 158–175. Porvoo: WSOY.
- Saarinen, Jukka. 2010. "Miten lauloi Arhippa? Tutkimus Arhippa Perttusen runosta Laivaretki ja kantele." Teoksessa *Kalevalamittaisen runon tulkintoja*, toimittaneet Seppo Knuuttila, Ulla Piela ja Lotte Tarkka, 35–53. Kalevalaseuran vuosikirja 89. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Salo, Merja. 2024. "Kaloista sukukansojemme arjessa, mytologiassa ja arvoituksissa." Teoksessa *Itämeren kieliapajilta Volgan verkoille: Pühendusteos Riho Grünthalille 22. mail 2024*, päätoimittaja Sofia Björklöf, toimittajat Santra Jantunen, Santeri Junttila, Juha Kuokkala, Saarni Laitinen ja Annika Pasanen, 630–654. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 278. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura. <https://doi.org/10.33341/sus.965.1354>.

- Salo, Unto. 2012. *Kalevalaiset myytit ja uskomukset arkeologian, kielihistorian ja kulttuurihistorian näkökulmasta. I, Olevaisuus ja sen valtiut: Muinaissuomalaisten maailmanympäryys*. Somero: Amanita.
[Mm. "Alkumerestä maailmaan".]
- Salo, Unto. 2012. *Kalevalaiset myytit ja uskomukset arkeologian, kielihistorian ja kulttuurihistorian näkökulmasta. II, Luonto ja kulttuuri: Muinaissuomalaisten elämänympäryys*. Somero: Amanita.
[Mm. "Veneestä purteen ja laivaan".]
- Sarmela, Matti. 1994. *Suomen kansankulttuurin kartasto = Atlas of Finnish Ethnic Culture. 2, Suomen perinneatlas = Folklore*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 3. uusittu painos: <https://www.sarmela.net/suomen-perinneatlas/>.
[Luku "Vedenhaltia".]
- Saure, Heikki. 2019. *Tonttu: Tarua ja totta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 2. painos 2021.
[Luku "Vedenhaltija".]
- Setälä, E. N. 1914. "Väinämöinen und Joukahainen." Teoksessa *Kansatieteellisiä tutkielmia Kaarle Krohnille hänen 50-vuotispäivänsä johdosta omistaneet työtoverit ja oppilaat*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 35. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
Digitoitu versio: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016083123361>.
- Siikala, Anna-Leena. 1992. *Suomalainen šamanismi: Mielikuvien historiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 5. painos 2019.
[Mm. luvut "Etävainajalat", "Tietäjän sanojen topografia", "Tietäjän avustajat".]
- Siikala, Anna-Leena. 1999. "Väinämöinen – poliittinen johtajuus ja myyttinen ajattelu." Teoksessa *Kalevalan hyvät ja hävyttömät, toimittaneet Ulla Piela, Seppo Knuuttila ja Tarja Kupiainen*, 42–55. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Siikala, Anna-Leena. 2012. *Itämerensuomalaisten mytologia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Simonsuuri, Lauri, toim. 1947. *Myytillisiä tarinoita*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 5. painos 2017.
[Ainesjulkaisu sisältää uskomustarinoita]
- Simonsuuri, Lauri, toim. 1951. *Kotiseudun tarinoita*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 3. painos 2006.
[Ainesjulkaisu sisältää historiallisia ja paikallistarinoita.]
- Skogman, D. 1864. "Kertomus matkoiltani Satakunnassa muisto-juttuja keräilemässä." *Suomi* 2(2): 123–162. Digitoitu versio: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/498491?page=125>.
[uskomusperinnettä mm. Mätikkö-järven syvyydestä ja Paavolan järven alkuperästä sekä paikannimien kansanetymologioita.]
- Tarkka, Lotte. 2020. "Se oli näet moailman alku': Kosmogoninen mielikuvitus kalevalamittaisessa runossa." Teoksessa *Tuolla puolen, siellä jossakin: Käsityksiä kuvitelluista maailmoista*, toimittaneet Ulla Piela ja Petja Kauppi, 17–43. Kalevalaseuran vuosikirja 99. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Timonen, Eija. 1988. *Vedenhaltijat*. Kuvittanut Maileena Kurkinen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
[Kansanperinteeseen pohjautuva lastenkirja.]
- Timonen, Eija. 2018. "Über die finnischen Wassergeister." *Jahrbuch für finnisch-deutsche Literaturbeziehungen* 50: 46–57.

- Varonen, Matti, toim. 1892. *Suomen kansan muinaisia taikoja. II, Kalastus-taikoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Näköispainoksen julkaissut Salakirjat 2008.
[Ainesjulkaisu.]
- Wessman, V. E. V., toim. 1955. *Finlands svenska folkdiktning. VII, Folketro och trolldom. 4, Folketro om naturen*. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland. <https://folkdiktning.sls.fi/> (koko sarja).
[Ainesjulkaisu.]
- Vihervaara, E. 1914. "Vedenhaltijoista." *Kotiseutu* 5(10): 190.
- Vilkuna, Kustaa. 1950. *Vuotuinen ajantieto: Vanhoista merkkipäivistä sekä kansanomaisesta talous- ja sääkalenterista enteineen*. Helsinki: Otava. 8. painos 2002.
[Ainesjulkaisu sisältää mm. sääenteitä, sananparsia, uskomuksia.]
- Vilkuna, Kustaa. 1951. "Kaivonkatsoja kansanperinteessä." *Kalevalaseuran vuosikirja* 31: 168–178. Porvoo: WSOY.
- Virtanen, Leea. 1976. "Kateus vie kalat vedestä." Teoksessa *Veden viljaa*, toimittaneet Satu Apo ja Saima-Liisa Laatonen, 250–266. Kalevalaseuran vuosikirja 56. Porvoo: WSOY.
[Kalaonnen pilaus.]
- Wolf-Knuts, Ulrika. 1999. "Implicit Context and Folk-belief Records." Teoksessa *Islanders and Water-dwellers: Proceedings of The Celtic-Nordic-Baltic Folklore Symposium held at University College Dublin 16–19 June 1996*, toimittaneet Patricia Lysaght, Séamas Ó Catháin ja Dáithí Ó hÓgáin, 371–377. Dublin: DBA Publications.
[Vedenhaltijat.]
- Vuorela, Toivo. 1981. "Kansanomaista sääoppia." Teoksessa Similä, Artturi ja Toivo Vuorela. *Artturi Similän sääkirja*, 91–134. Porvoo: WSOY.
- Ylimartamo, Sisko. 2004. "Vellamon valtakunta: Vesi saduissa ja myyteissä." *Pirta* 43(3): 12–14.

Kulttuuri- ja merihistoria

- Dillström, R. 1927. *Kalevala ja meri: Historiaa ja tarua Suomen heimon muinaisuudesta*. Porvoo: WSOY.
- Henriksson, Blanka. 2005. "Havet som symbol i minnesverserna." *Skärgård* 28(1): 8–11.
- Huhtamies, Mikko. 2022. *Seitsemäs vyöhyke: Pohjoista merihistoriaa (1200–1600)*. Helsinki: Siltala.
- Kaukiainen, Yrjö. 1998. *Laiva Toivo, Oulu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
[Mikrohistoriaa laivasta ja pilkkalaulusta.]
- Kaukiainen, Yrjö. 2018. *Aarrelaivat ja harhatulet: Turunmaan ulkosaaristo 1700-luvulla*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Keravuori, Kirsti. "Merihistorian maallisia ulottuvuuksia." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 23–49. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Korpijärvi, Teemu. 2016. "Water Acting as a Border between the Natural and Supernatural Worlds in the Frontier Zones of the Early and High Middle Ages." *Lähde: Historiatieteellinen aikakauskirja* 12: 76–105.
- Kouri, Jaana, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, toim. 2020. *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Laaksonen, Pekka. 1999. *Päijät-Hämeen vaakunan Vellamo*. Lahti: Päijät-Hämeen liitto.

- Latva, Otto. 2019. *The Giant Squid: Imagining and Encountering the Unknown from the 1760s to the 1890s*. Väitöskirja. Kulttuurihistoria. Turun yliopisto.
[Jättiläiskalmarien (meri)hirviöllistämisen kulttuurihistoriaa.]
- Latva, Otto. 2024. *The Giant Squid in Transatlantic Culture: The Monsterization of Molluscs*. New York: Routledge.
[Jättiläiskalmarien (meri)hirviöllistämisen kulttuurihistoriaa.]
- Latva, Otto. 2019. *Merihirviöt: Merenneidosta mustekalaan*. Helsinki: John Nurmisen Säätiö.
[Tietokirja merihirviöistä antiikin ajoista 1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen.]
- Lehtipuro, Outi. 2002. "Kolmas esteettinen kulttuuri?" Teoksessa *Vesi vetää puoleensa*, toimittaneet Yrjö Sepänmaa ja Liisa Heikkilä-Palo, 65–71. Helsinki: Maahenki.
[Vesi, estetiikka, folkloristiikka.]
- Leikola, Anto. 2002. *Seireenejä, kentaureja ja merihirviöitä: Myyttisten olentojen elämää*. Helsinki: Tammi.
- Niinisalo, Suvi. 2006. *Vedenneitojen lähteillä*. Jyväskylä: Atena.
[Vedenneidoista tunnettujen taiteilijoiden maalausten ja kuvituskuvien näkökulmasta.]
- Nilsson, Fredrik. 2022. "Varma känslor på kallt underlag: En mytisk isbrygga och gryende skandinavism." Teoksessa *Is – på olika vis*, toimittaneet Nils Erik Villstrand ja Kasper Westerlund, 65–79. Turku: Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi.
- Ojanperä, Raimo. 2002. *Merionnettomuuksista kertovia arkkiveisuja*. Helsinki: R. Ojanperä.
- Piispa, Heikki. 2003. *Meri on meidän peltomme: Lavansaari ja sen merenkulku talonpoikaispurjehduksen kukoistuskaudella*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pitkänen, Kari. 2000. "Myrskyluodon Maijan vaarallinen maailma: Hukkumiskuolemat Ahvenanmaalla 1800–1950." Teoksessa *Keulakuvia ja peränpitäjiä: Vanhan ja uuden yhteiskunnan rajalla*, toimittaneet Riitta Oittinen ja Marjatta Rahikainen, 79–96. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Ruusuvuori, Juha. 2004. *Itämeren merirosvot: Piraattitarinoita pohjoisesta*. Helsinki: Teos.
- Saarenheimo, Eero. 1975. "Keksin tulvalaulu." Teoksessa *Wäinämöisen weljenpojat: Tutkielmia talonpoikaisrunoudesta*, toimittaneet Jukka Kukkonen ja Hannes Sihvo, 133–149. Kalevalaseuran vuosikirja 55. Porvoo: WSOY.
[Antti Keksin arkkiveisu Tornionjoen kevättulvasta 1677.]
- Wahlberg, Erik. 2015. *Keksin tulva: Selitykset Antti Keksin lauluun Jäänlähdestä Tornionväylässä vuonna 1677 ja Keksin toiseen lauluun Nikolaus-papista*. Selitykset: Erik Wahlberg, suomentanut Pentti Kerola. Kuvittanut Tapani Rantala, toimittanut Tuomo Korteniemi. Rovaniemi: Väylä.
[Antti Keksin arkkiveisu Tornionjoen kevättulvasta 1677.]
- Vahtola, Jouko. 2021. *Pohjoisen historian lukemisto*. Rovaniemi: Väyläkirjat.
[Pohjois-Pohjanmaan joet.]
- Westerlund, Kasper. 2022. "Sjöresor och rituella platser." *Laboratorium for folk och kultur* 3.
<https://bragelaboratorium.com/2022/12/15/sjoresor-och-rituella-platser/>.
- Viholainen, Aila. 2009. "Vellamon kanssa ongelle – eli kuinka merenneitoa kansalliseksi kuvitellaan." *Elore* 16(2). <https://doi.org/10.30666/elore.78806>.
- Viholainen, Aila. 2013. "Kuvittelemalla luotua: Keskiaikainen kuvamaailma, uskomaansaattaminen ja merenneito." *Uskonnotutkija* 2(2). <https://journal.fi/uskonnotutkija/article/view/64572>.
[Hattulan Pyhän Ristin kirkon seinämaalauk.]

Viholainen, Aila. 2018. "Merenneito kuvallistettuna: Eurooppalaista kulttuurihistoriaa keskiaikaisen kirkon seinällä." Teoksessa *Katse pyhään: Näkökulmia uskonnon aineellisuuteen*, toimittaneet Alexandra Bergholm ja Riku Hämäläinen, 171–187. Helsinki: Partuuna. [Hattulan Pyhän Ristin kirkon seinämaalauks.]

Luontosuhde, ihminen ja ympäristö

Ahokas, Hannu. 2003. *Major discharge and floods of the Kymi river (Kymijoki) over the Salpausselkä I esker to coastal South Finland traced by ¹⁴C datings, unequal land upheaval, oral tradition and onomastics*. Helsinki: H. Ahokas.

Aula, Inkeri. 2023. "Creative Environmental Relationships Enhance Resilience: Sensobiographic Walks at Kokemäenjoki River." Teoksessa *Understanding Marine Changes: Environmental Knowledge and Methods of Research*, toimittaneet Savitri Jetoo, Jaana Kouri, Silja Laine, Nina Tynkkynen ja Anna Törnroos, 175–196. Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.

Björkman, John. 2020. "Waters at the Edge: Sacred Springs and Spatiality in Southwest Finnish Village landscapes." Teoksessa *Sacred Waters: A Cross-cultural Compendium of Hallowed Springs and Holy Wells*, toimittanut Celeste Ray, 220–229. Abingon; New York: Routledge.

Haanpää, Riina, Laura Puolamäki ja Eeva Raike. 2017. "Eurajoen muuttuvat arvot." Teoksessa *Yhteiskuntaetnologia*, toimittaneet Outi Fingerroos, Maija Lundgren, Sanna Lillbroända-Annala ja Niina Koskihaara, 240–264. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Haanpää, Riina, Laura Puolamäki ja Eeva Raike. 2018. "Tapaus Eurajoki: Ihmisen ja kulttuuriympäristön vuorovaikutussuhde tutkimuskohteena." Teoksessa *Soveltava kulttuuritutkimus*, toimittaneet Pilvi Hämeenaho, Tiina Suopajarvi ja Johanna Ylipulli, 180–201. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hamari, Risto, Martti Korhonen, Timo Miettinen ja Ilmar Talve. 1996. *Suomenlahden ulkosaaret: Lavansaari, Seiskari, Suursaari, Tytärsaari*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hopeavuo, Henriikka. 2020. "Purjehtijan suhde veneeseen ja sen ympäristöön." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 103–127. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Huttula, Timo ja Kari-Matti Vuori. 2007. "Järven muisti." Teoksessa *Päijänne – elämän vesi*, toimittaneet Bo Lönnqvist ja Ilkka Kuhanen, 13–25. Jyväskylä: Atena.

Huttunen, Arja, Pekka Keränen ja Jukka Pennanen. 1995. *Ecological and Sociocultural Impacts of Regulated Lakes and Reservoirs on Populations in Finnish Lapland 1940–1992*. Oulu: University of Oulu, Department of Art Studies and Anthropology.

Huuskonen, Marjut. 2004. *Stuorra-Jovnnan ladut: Tenonsaamelaisten ympäristökertomusten maailmat*. Väitöskirja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ilmolahti, Oona ja Maria Lähteenmäki. 2021. "Laatokka moniaistillisena muistikokemuksena." Teoksessa *Laatokka: Suurjärven kiehtova rantahistoria*, toimittanut Maria Lähteenmäki, 205–233. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1469>. [Koko teos.]

Ilmolahti, Oona ja Maria Lähteenmäki. 2023. "Beloved Lady Ladoga: A Multisensory History." Teoksessa *Lake Ladoga: The Coastal History of the Greatest Lake in Europe*, toimittaneet Maria Lähteenmäki ja Isaac Land, 151–172. Helsinki: Finnish Literature Society. <https://doi.org/10.21435/sfh.27>. [Koko teos.]

- Jetoo, Savitri, Jaana Kouri, Silja Laine, Nina Tynkkynen ja Anna Törnroos, toim. 2023. *Understanding Marine Changes: Environmental Knowledge and Methods of Research*. Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Järviluoma, Helmi. 2017. "Sukupolvet veden ääniä kuuntelemassa." Teoksessa *Muuttuvat suomalaiset äänimaisemat*, toimittaneet Heikki Uimonen, Meri Kytö ja Kaisa Ruohonen, 125–140. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0382-2>. [Koko teos.]
- Kangasvuo, Jenny. 2017. "Kivisten kalajumalien vesillä." *Kaltio* 2: 23–26. <https://kaltio.fi/kivisten-kalajumalien-vesilla/>.
- Kesäläinen, Tuomo ja Aimo Kejonen. 2017. *Suomen luonnon pyhät paikat*. Helsinki: Salakirjat.
- Kesäläinen, Tuomo ja Aimo Kejonen. 2022. *Pyhien vesien äärellä*. Helsinki: Salakirjat. [Lähteiden käytön historiaa ja perinnetietoutta.]
- Korjonen-Kuusipuro, Kristiina. 2013. *Yhteinen Vuoksi: Ihmisen ja ympäristön kulttuurinen vuorovaikutus Vuoksen jokilaaksossa 1800-luvulta nykypäiviin*. Väitöskirja. Kulttuuriantropologia. Oulun yliopisto. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526200484>.
- Korjonen-Kuusipuro, Kristiina. 2014. "Vesi ei ole samanlaista kaikkialla: Ympäristö, paikka ja kulttuuriperintö Vuoksen jokilaaksossa." Teoksessa *Muuttuva kulttuuriperintö = Det föränderliga kulturarvet*, toimittaneet Tytti Steel, Arja Turunen, Sanna Lillbroända-Annala ja Maija Santikko, 186–206. Helsinki: Ethnos.
- Korjonen-Kuusipuro, Kristiina. 2015. "Vuoksi – muutosta ja jatkuvuutta." Teoksessa *Karjala – karjalaisuus: Karjalan liitto ry 1940–2015: juhla-julkaisu*, 40–43. Helsinki: Karjalan liitto.
- Korjonen-Kuusipuro, Kristiina ja Mikko Kohvakka. 2010. "Vuoksi historiallisena tilana." *Historiallinen aikakauskirja* 108(1), 73–87. <https://journal.fi/haik/article/view/139662>. [Joet, muistot, Vuoksi.]
- Kostet, Jenna. 2009. *Aurajoen merkitys Turun kaupunki-identiteetille*. Pro gradu -tutkielma. Kansatiede. Turun yliopisto.
- Kouri, Jaana. 2010. "Listening to the Troubled Waters: Ethnographical Work as a Reciprocal Activity." *Anthropological Journal on European Cultures* 19(2): 93–96.
- Kouri, Jaana. 2017. *Vesi kuljettaa ääntä: Autoetnografinen tutkimus Lypyrin kylän historiantuottamisesta*. Väitöskirja. Uskontotiede. Turun yliopisto. <http://www.utupub.fi/handle/10024/143714>.
- Kouri, Jaana. 2021. "Ihmisen ja veden suhde." *Pirta* 60(1): 10–12.
- Kouri, Jaana ja Kirsi Sonck-Rautio. 2022. "The Voice of Ice in the Turku Archipelago: Narrating Icegraphy with Environmental Ethnography." Teoksessa *Cold Waters: Tangible and Symbolic Seascapes of the North*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Arja Rosenholm, Elena Trubina ja Nina Tynkkynen, 69–87. Cham: Springer.
- Kouri, Jaana ja Savitri Jetoo. 2023. "Sea and Me: Creative Writing as a Research Method in the Co-creation of Environmental Heritage." Teoksessa *Understanding Marine Changes: Environmental Knowledge and Methods of Research*, toimittaneet Savitri Jetoo, Jaana Kouri, Silja Laine, Nina Tynkkynen ja Anna Törnroos, 136–153. Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Krause, Franz 2023. *Thinking Like a River: An Anthropology of Water and Its Uses along the Kemi River, Northern Finland*. Bielefeld: Transcript.
- Laakkonen, Simo. 2020. "Näkökulmia kulttuuriseen merentutkimukseen." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 261–292. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Laine, Silja. 2020. "Sää, meri ja vuodenajat Eva Christina Lindströmin muistikirjassa 1859–1893." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 207–230. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Latvala-Harvilahti, Pauliina. 2020. "Elävä merisuhde suomenlinalaisten muistoissa, arjessa ja tulevaisuuskuvin." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 231–260. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lauhakangas, Rauno. 2016. "Vedenalaisesta äänimaailmasta." Teoksessa *Äänimaisemissa*, toimittaneet Helmi Järviluoma ja Ulla Piela, 187–203. Kalevalaseuran vuosikirja 95. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
[Luonnonäänet, valaat, ihminen-eläinsuhde.]
- Laurén, Kirsi. 2006. "Miltä suot tuntuvat? Luonnonpaikat mielikuvina." Teoksessa *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*, toimittaneet Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen ja Ulla Piela, 187–199. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Laurén, Kirsi. 2006. *Suo – sisulla ja sydämellä: Suomalaisten suokokemukset ja -kertomukset kulttuurisen luontosuhteen ilmentäjinä*. Väitöskirja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lehtimäki, Markku, Arja Rosenholm ja Nina Tynkkynen, toim. 2022. *Cold Waters: Tangible and Symbolic Seascapes of the North*. Cham: Springer.
- Lettinen, Eva. 2004. *Saaristolaisen kokemus omasta kulttuuristaan: Eläminen merestä ja meren kanssa*. Väitöskirja. Sosiologia. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:951-29-2835-3>.
- Lintonen, Kati. 2011. *Valokuvallistettu luonto: I. K Inhan tuotanto luonnon merkityksellistäjänä*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7196-6>.
[Mm. luku "Vesielementti ja veden valokuvallistaminen maailman ymmärtämisessä"]
- Lähteenmäki, Maria, toim. 2021. *Laatokka: Suurjärven kiehtova rantahistoria*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1469>.
- Lähteenmäki, Maria ja Isaac Land, toim. 2023. *Lake Ladoga: A Coastal History of the Greatest Lake in Europe*. Studia Fennica Historica 27. Helsinki: Finnish Literature Society. <https://doi.org/10.21435/sfh.27>.
- Lönnqvist, Bo ja Ilkka Kuhanen, toim. 2007. *Päijänne – elämän vesi*. Jyväskylä: Atena.
- Meriläinen-Hyvärinen, Anneli. 2008. *Luonnon kanssa käsikkäin: Selviytymisen strategiat neljässä pohjoissuomalaisessa yhteisössä eri aikoina 1680-luvulta 1990-luvulle*. Väitöskirja. Kansatieteellinen arkisto 52. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.
- Meriläinen-Hyvärinen, Anneli, Kristiina Korjonen-Kuusipuro ja Anna-Liisa Väyrynen. 2012. "Vallan kieli ja mieli: paikan menetyksiä Vuoksen, Lokan ja Talvivaaran alueella." Teoksessa *Ympäristö ja kulttuuri*, toimittaneet Timo Kallinen, Anja Nygren ja Tuomas Tammisto, 175–206. Helsinki: Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos.
- Mikkonen, Jukka ja Harri Hakala. 2023. *Metsälampi*. Helsinki: ntamo.
- Molander, Gustaf. 2007. "Kohti tuttuja vesiä: Jatkuvuuden symboli?" Teoksessa *Päijänne – elämän vesi*, toimittaneet Bo Lönnqvist ja Ilkka Kuhanen, 168–189. Jyväskylä: Atena.
- Moster, Stefan. 2018. "In den Spiegel tauchen Wassererfahrung in Finnland." *Jahrbuch für finnisch-deutsche Literaturbeziehungen* 50: 9–28.

- Mäenpää, Sari. 2020. "Merimiehet, eläimet ja luonnon romantisointi 1900-luvun alun suomalaisilla purjelaivoilla." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 128–153. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Paikkala, Sirkka, Jarmo Paikkala ja Matti Tikkanen. 2023. *Kiuruveden järvikirja: Vesien synty, nimet ja merkitykset asukkaiden elämässä*. Helsinki: Kiuruvesi-seura.
- Partanen, Sinikka. 2009. *Kokemuksia luontotilassa: Suomalaisten suhtautuminen luontoon ennen ja nyt*. Pro gradu -tutkielma. Etnologia. Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-200909093896>.
- Pulkkinen, Risto. 2014. "Kiehtova ja pelottava luonto suomensukuisessa perinteessä." Teoksessa *Ympäristömytologia*, toimittaneet Seppo Knuutila ja Ulla Piela, 140–156. Kalevalaseuran vuosikirja 93. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Metsän ja veden polarisoitunut toiseus.]
- Ruotsala, Helena. 1992. "Kulturforskning och individens synvinkel på vattenreglering: Ule älvs vattendrag som ett exempel." Teoksessa *Miljö, människa och kultur: NEFA-Nordens seminarium 8.–15.8.1992*, toimittaneet Helena Ruotsala, Tuija Salovaara, Katriina Siivonen ja Anna Toivanen, 95–114. Turku: NEFA-Norden.
- Ruotsala, Helena. 1992. *Oulujoen vesistön rakentamisen ja säännöstelyn sosiokulttuuriset vaikutukset*. Tutkimusraportteja / Turun yliopisto, kulttuurien tutkimuksen laitos, kansatiede 2. Turku: Turun yliopisto.
- Ruotsala, Helena. 1995. "How the Local People Experienced the Changes Caused by Water Regulation in Their Environment: A Case Study from the Oulujoki River Waterway." *Ethnologia Fennica* 23: 15–24.
- Seesmeri, Laura. 2020. "Kokemuksia syvyyksistä." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 182–204. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Sukeltajat, vedenalainen luonto, maisema, toiseus.]
- Seppovaara, Ossi. 1984. *Vuoksi: Luonto ja ihminen vesistön muovaajina*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Siivonen, Katriina. 2008. *Saaristoidentiteetit merkkien virtoina: Varsinaissuomalainen arki ja aluekehitystyö globalisaation murroksessa*. Väitöskirja. Kansatieteellinen arkisto 51. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys. <http://www.utupub.fi/handle/10024/37988>.
- Siivonen, Katriina ja Jaana Kouri. 2020. "Tulevaisuusperintö ihmisen kestävän merellisen luontosuhteen perustana." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 76–100. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Sonck-Rautio, Kirsi. 2019. *The Fishers of the Archipelago Sea: Resilience, Sustainability, Knowledge, and Agency*. Väitöskirja. Kansatiede. Turun yliopisto. Artikkeliväitöskirjan yhteenveto-osa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7825-0>.
- Sonck-Rautio, Kirsi. 2020. "Saaristomeren kalastajien muuttuva toimintaympäristö ja kulttuurinen kestävyys." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 157–181. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Stammler-Gossmann, Anna. 2022. "Living by the River: Means, Meanings and Sense of Place." Teoksessa *Cold Waters: Tangible and Symbolic Seascapes of the North*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Arja Rosenholm, Elena Trubina ja Nina Tynkkynen, 105–126. Cham: Springer.
[Ihmisen ja veden suhde, Sakha Yakutia.]
- Suutari, Pekka ja Pauliina Ahokas. 2002. "Vesi ja vesiluonto taiteissa." *Elore* 7(1). <https://doi.org/10.30666/elore.78278>.
- Suutari, Timo, toim. 2018. *Kotiseutua kokemassa: Kotiseutukokemuksia järvisseudulta*. Raportti. Seinäjoki: Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/236560>.
- Tennberg, Monica. 2022. "'The International' in Water–Society Relations: A Case Study of an Arctic Urban Watershed." Teoksessa: *Cold Waters: Tangible and Symbolic Seascapes of the North*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Arja Rosenholm, Elena Trubina ja Nina Tynkkynen, 89–104. Cham: Springer.
- Timonen, Eija. 2014. "Jää luovan työn materiaalina ja mytologisten tulkintojen kohteena." Teoksessa *Ympäristömytologia*, toimittaneet Seppo Knuuttila ja Ulla Piela, 186–201. Kalevalaseuran vuosikirja 93. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tynkkynen, Nina, Jaana Kouri, Silja Laine, Otto Latva, Tuomas Räsänen ja Kirsi Sonck-Rautio. 2023. "Environmental Heritage Sustainability." Teoksessa *Understanding Marine Changes: Environmental Knowledge and Methods of Research*, toimittaneet Savitri Jetoo, Jaana Kouri, Silja Laine, Nina Tynkkynen ja Anna Törnroos, 67–85. Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Valkonen, Jarno. 2022. *Mökin kanssa ajattelu: Ympäristösosiologinen mielikuviutus ympäristökriisin aikakaudella*. Tampere: Vastapaino.
[Luku "Mökin vesisuhteet"]
- Viitala, Pentti. 1983. "Vesi ja kulttuuri." *Suomen antropologi* 8(3): 165–168.
- Villstrand, Nils Erik ja Kasper Westerlund. 2022. "Is – på många vis." Teoksessa *Is – på olika vis*, toimittaneet Nils Erik Villstrand ja Kasper Westerlund, 7–31. Turku: Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi.
- Vuori, Kari-Matti ja Kristiina Korjonen-Kuusipuro. 2018. "Kolme kertomusta järviemme tilasta: Vesistömuutokset kansalaisten, limnologisten mittausten ja ympäristöhallinnon näkökulmasta." *Alue ja ympäristö* 47(1): 50–61.
[Vesiensuojelu, ekosysteemin muutos, paikallistuntemus, muistitieto.]
- Väisänen, Jarno. 2008. *Accountable Arguments: A Rhetorical and Ethnomethodological Approach to Local Level Argumentation on the Rearrangement of Land and Water Rights in the Saami area*. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.
- Väyrynen, Anna-Liisa. 2014. "Lokan allasevakoitten hukutettu kotiseutu: menetetyt maisemat aineellisen ja henkisen kulttuuriperinnön kuvaajina." Teoksessa *Muuttuva kulttuuriperintö = Det föränderliga kulturarvet*, toimittaneet Tytti Steel, Arja Turunen, Sanna Lillbroända-Annala ja Maija Santikko, 243–273. Ethnos-toimite 16. Helsinki: Ethnos.

Elinkeinot ja työ

- Ahlbäck, Ragna. 1955. *Kökar: Näringslivet och dess organisation i en utskärssocken*. Väitöskirja. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Ala-Pöllänen, Anne. 2004. "Luotsausta Pitkäpaadella." Teoksessa *Pitkäpaasi neljän lipun alla*, toimittaneet Ismo Malinen ja Marja Pelanne, 40–60. Nautica Fennica 2003–2004. Helsinki: Museovirasto.

- Ala-Pöllänen, Anne. 2012. "Aluksilla ja arkistossa: Miten nykypäivän merenkulku tallentuu jälkipolville." Teoksessa *Laiva on lastattu tiedolla: Vanhat alukset historian lähteinä*, toimittaneet Johanna Aartomaa ja Timo-Tapani Kunttu, 88–107. Nautica Fennica 2011–2012. Helsinki: Museovirasto; Kotka: Suomen merimuseo.
- Ala-Pöllänen, Anne. 2017. *Happy Ship? Etnografinen tutkimus suomalaisista ja filippiiniläisistä merimiehistä suomalaisilla rahtilaivoilla*. Väitöskirja. Kansatieteellinen arkisto 57. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3095-2>.
- Anttila, Veikko. 1967. *Järvenlaskuyhtiöt Suomessa: Kansatieteellinen tutkimus*. Väitöskirja. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Apo, Satu ja Saima-Liisa Laatuinen, toim. 1976. *Veden viljaa*. Kalevalaseuran vuosikirja 56. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Eklund, Erland. 1994. *Kustfiskare och kustfiske i Finland under den industriella epoken: Studier i en yrkesgrupps yttre villkor, sociala skiktning och organisation 1860–1970*. Väitöskirja. Helsinki: Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet, forskningsinstitutet.
- Fast, Maija. 1993. "Mereen hautaus kauppalaivoilla." Teoksessa *Suomen merimuseo = The Maritime Museum of Finland: annual report 1993*, toimittaneet Marja Pelanne ja Leena Sammallahti, 23–33. Nautica Fennica 1993. Helsinki: Suomen merihistoriallinen yhdistys.
- Itkonen, T. I. 1941–1942. *Suomen ruuhet: 1-, 2-, 3- ja monipuiset sekä lautaruuhet kivikaudesta vuoteen 1940*. Kansatieteellinen arkisto 5. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Kallberg, Ulla. 2022. "Sillä ainahan merimies sentään on erimies": Merimiesidentiteetit muuttuvassa maailmassa. Väitöskirja. Kansatiede. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9015-3>.
- Karjalainen, Mira. 2007. *In the Shadow of Freedom: Life on Board the Oil Tanker*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Helsinki: Finnish Society of Sciences and Letters. <http://hdl.handle.net/10138/267620>.
- Kaukiainen, Yrjö. 2008. *Ulos maailmaan! Suomalaisen merenkulun historia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Konttinen, Heidi. 2024. "Dwelling in Ice: A Relational Approach to the Finnish Seal-Hunting Tradition on the Bothnian Bay." *Arctic Anthropology* 59(2): 193–211.
- Laine, Jonna. 2019. "Filippiiniläiset nykyajan merellisinä siirtotyöläisinä." Teoksessa *Merenkulkijoiden siirtolaisuus: Näkökulmia 1700-luvulta nykypäivään*, toimittanut Pirita Frigren, 77–95. Tutkimus / Siirtolaisuusinstituutti 5. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7167-67-0>.
- [Koko teos.]
- Laine, Jonna. 2020. "Merenkulun riskit ja resurssit filippiiniläisille merimiehille." Teoksessa *Merenkulun riskit ja resurssit*, toimittaneet Kirsi Keravuori ja Sari Mäenpää, 112–131. Nautica Fennica 2020. Helsinki: Museovirasto ja Suomen merihistoriallinen yhdistys.
- Lappalainen, Ari. 1998. *Kalastuskulttuuri muuttuvassa yhteiskunnassa: Etnologinen analyysi kalastuskulttuurin muuttumisesta Pohjois-Karjalan Höytiäisellä 1890-luvulta 1990-luvulle*. Väitöskirja. Helsinki: Kalastusmuseoyhdistys.
- Lappalainen, Ari. 2007. "Päijänteen kalastuskulttuuri ja muuttuva kalastaja." Teoksessa *Päijänne – elämän vesi*, toimittaneet Bo Lönnqvist ja Ilkka Kuhanen, 28–51. Jyväskylä: Atena.
- Nerdrum, Monica. 1998. *Skärgårdskvinnor: Tradition, moderinet och diversitet*. Väitöskirja. Åbo Akademi.
- Nyman Harri. 2011. *Uloimmalla rannalla: Luotsi- ja majakkamiesperheet asemayhdyskunnissaan*. Väitöskirja. Kansatieteellinen arkisto 54. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.

- Pennanen, Jukka. 1979. *Muikkuapajilla: Puruveden ammattimainen talvinuottakalastus 1900-luvun alusta 1970-luvulle*. Väitöskirja. Kansatieteellinen arkisto 30. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Pennanen, Jukka. 1986. *Talviapajilla: Ammattimaisen talvinuottauksen sata vuotta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Purhonen, Elias. 1998. *Hivakka: Eli selonteko uitosta ja sen terminologiasta*. Porvoo: Opaksia.
- Riihinen, Veikko. 1982. *Petsamon kalastus 1910-luvulta vuoteen 1944*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Rosenström, Marika. 1996. *Fartyget, himlen och havet: Verklighetsuppfattningen bland sjömän i långfart under segelsjöfartens sista era*. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Sammallahti, Leena. 1993. "Näkökulmia merimieskulttuurin kansatieteelliseen tutkimukseen Suomessa." Teoksessa *Suomen merimuseo = The Maritime Museum of Finland: Annual Report 1993*, toimittaneet Marja Pelanne ja Leena Sammallahti, 5–15. Nautica Fennica 1993. Helsinki: Suomen merihistoriallinen yhdistys.
- Sandell, Karin. 2022. "Enough Fish in the Sea? Fish Farming Debate and Affective Practices." *Ethnologia Fennica* 49(2): 101–126. <https://doi.org/10.23991/ef.v49i2.112847>. [Kalanviljely avomerellä, kestävä kehitys.]
- Sipilä, Petri. 2007. "Päijänteen laivat muutoksen ilmentäjinä ja perinteen kantajina." Teoksessa *Päijänne – elämän vesi*, toimittaneet Bo Lönnqvist ja Ilkka Kuhanen, 127–165. Jyväskylä: Atena.
- Sirelius, U. T. 1906–1908. *Suomalaisten kalastus*. 3 osaa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Näköispainos: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2009.
- Sirelius, U. T. 1906. *Über die Sperrfischerei bei den finnisch-ugrischen Völkern: Eine vergleichende ethnographische Untersuchung mit 607 Figuren*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Snellman, Hanna. 1996. *Tukkilaisen tulo ja lähtö: Kansatieteellinen tutkimus Kemijoen metsä- ja uittotyöstä*. Väitöskirja. Oulu: Pohjoinen. <http://hdl.handle.net/10224/4767>.
- Sonck-Rautio, Kirsi. 2019. *The Fishers of the Archipelago Sea: Resilience, Sustainability, Knowledge, and Agency*. Väitöskirja. Kansatiede. Turun yliopisto. Artikkeliväitöskirjan yhteenveto-osa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7825-0>.
- Sonck-Rautio, Kirsi. 2020. "Saaristomeren kalastajien muuttuva toimintaympäristö ja kulttuurinen kestävyys." Teoksessa *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit: Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen*, toimittaneet Jaana Kouri, Tuomas Räsänen ja Nina Tynkkynen, 157–181. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Steel, Tytti. 2013. *Risteäviä eroja sataman arjessa*. Väitöskirja. Kansatiede. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-9013-4>.
- Storå, Nils. 2003. *Fiskets Åland och fiskarkulturen*. Maarianhamina: Ålands kulturstiftelse.
- Talve, Ilmar. 1961. *Satakunnan uittotyöläisistä ennen 1920-lukua*. Scripta ethnologica 10. Turku: Turun yliopisto, Kansatieteen laitos.
- Tiili, Miia-Leena. 2016. *Ammattilaisuuden ankkuripaikat: Kinesteettinen ja kulttuurinen tieto Suomen merivartiostossa*. Väitöskirja. Kansatieteellinen arkisto 55. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2015-1>.
- Tuomi-Nikula, Outi. 1982. *Keskipohjalaisen kalastajan vuosi: Keski-Pohjanmaan suomenkielisen rannikon ammattimaisen kalastuksen ja hylkeenpyynnin muuttuminen 1800- ja 1900-luvulla*. Väitöskirja. Turun yliopisto. Kansatieteellinen arkisto 32. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Turunen, Harri. 1985. *Lakeuden joet: Etelä-Pohjanmaan vesienkäytön historia*. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto.

Vilkuna, Kustaa. 1974. *Lohi: Kemijoen ja sen lähialueen lohenkalastuksen historia*. Helsinki: Otava. 2. painos 1975.

Virtanen, E. A. 1950. *Itäkarjalaisten kalastusoikeudesta ja -yhtiöistä: Etnososiologinen tutkimus*. Väitöskirja. Kansatieteellinen arkisto 8. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.

Ylimaunu, Juha. 2000. *Itämeren hylkeenpyyntikulttuurit ja ihminen-hylje -suhde*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

II Kirjallisuudentutkimus

Vesi: yleistä

Hildén, Henrik. 1920: *Studief af Naturen: I Stormaktidens verklighet och dikt*. Väitöskirja. Filosofinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

[Sisältää luvut mm. meren ja veden runokuvista.]

Krogerus, Tellervo. 2000. "Maisema ja merkki, kuvajainen ja kuva: Vesi ja vesiluonto kirjallisuudessa." *Elore* 7(1). <https://doi.org/10.30666/elore.78275>.

Lehtimäki, Markku, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, toim. 2018. *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lehtimäki, Markku, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm. 2018. "Veteen kirjoitettu – veden kirjoittamia: Kulttuurisen vedentutkimuksen suuntaviivoja." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 7–23. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vesi: metaforat, kuvastot ja kerronta

Eskolin, Sirkka-Liisa. 1963. *Merisymboliikka Juhani Siljon, Uuno Kailaan ja Kaarlo Sarkian lyriikassa*. Laudaturtyö. Kotimaisen kirjallisuuden laitos. Helsingin yliopisto.

Grünthal, Satu. 1997. *Välkkyvä virran kalvo: Suomalaisten kaunokirjallisten balladien motiivit*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

[Sisältää mm. luvut vedenneidosta, naisesta rannalla sekä miehestä merellä.]

Kainulainen, Siru. 2018. "Pinnalla vai pinnan alla? Runojen vedestä ja sen lukemisesta." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 232–256. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kilpi, Kaija. 1957. *Meri, purjehdus ja kalastus Volter Kilven kuvakielessä hänen teoksensa Alastalon salissa ensimmäisessä osassa*. Laudaturtyö. Kotimaisen kirjallisuuden laitos. Helsingin yliopisto.

Meretoja, Hanna. 2018. "Vesi, tarinankerronta ja todellisuuden hahmottaminen Jeanette Wintersonin *Majakanvartijassa* ja Emmi Itärannan *Teemestarin kirjassa*." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 186–210. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nyqvist, Sanna. 2022. "Tuhon ja täyttymyksen saari: Veden kronotoopit R. L. Stevensonin *Aarresaarissa*." *Synteesi* 41(3): 48–57.

- Oinonen, Yrjö. 1947. *Vesiluonto Eino Leinon ajan runoudessa*. Väitöskirja. Filosofinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.
- Pettersson, Björn. 1952. "Bildliga naturmotiv i Topelius' lyrik." *Historiska och litteraturhistoriska studier* 27–28: 1–135.
[Sisältää analyysia vesimotiivista Topeliuksen runoudessa.]
- Turunen, Risto. 2018. "Jäiden lähtö kuin rock 'n' roll music: Joki kerronnallisena elementtinä Mikael Niemen romaaneissa." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 356–378. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vuorikuru, Silja. 2020. "Turmasta myytiksi, myytistä runoksi: V. A. Koskenniemen Titanic-aiheinen runo 'Mister Hartley'." Teoksessa *Merenkulun riskit ja resurssit*, toimittaneet Kirsi Keravuori ja Sari Mäenpää, 64–85. Nautica Fennica. Helsinki: Museovirasto ja Suomen merihistoriallinen yhdistys.
[Sisältää analyysia V. A. Koskenniemen runon merisymboliikasta.]

Vesi: muisti, tieto ja mielikuvitus

- Arminen, Elina. 2022. "Memory of the Sea: The Arctic Ocean, Pechenga, and the Cultural Memory of World War II in Katja Kettu's *The Midwife*." *Scandinavian Studies* 96(2): 28–48.
<https://doi.org/10.3368/scs.96.2.28>.
- Costlow, Jane T., Yrjö Haila ja Arja Rosenholm, toim. 2017. *Water in Social Imagination: From Technological Optimism to Contemporary Environmentalism*. Leiden: Brill Rodopi.
- Costlow, Jane T., Yrjö Haila ja Arja Rosenholm. 2017. "Knowing Water: An Introduction." Teoksessa *Water in Social Imagination: From Technological Optimism to Contemporary Environmentalism*, toimittaneet Jane T. Costlow, Yrjö Haila ja Arja Rosenholm, 1–10. Leiden: Brill Rodopi.
https://doi.org/10.1163/9789004333444_002.
- Jytilä, Riitta. 2022. *Traumaattinen muisti nykyproosassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
<https://doi.org/10.21435/skst.1485>.
[Sisältää luvun vedestä ja haavoittuvuudesta Emmi Itärannan *Teemestarin kirjassa*.]
- Jytilä, Riitta. 2022. "Remembering in the Age of Global Warming. Emmi Itäranta's *Memory of Water* as Ecological Trauma Fiction." Teoksessa *Nordic Utopias and Dystopias: From Aniaya to Allatta!*, toimittaneet Pia Ahlbäck, Jouni Teittinen ja Maria Lassén-Seger, 213–228. Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/fillm.17.12jyt>.
- Sagulin, Merja. 2017. "Tavoittamaton paikka ja manipuloidut muistot: Saaret muistojen paikkoina Hannu Raittilan novellissa 'Kotia päin' ja romaanissa *Atlantis*." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 279–294. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vesi ja tunteet

- Rosenholm, Arja. 2017. "'Water Flows and Teaches': Marietta Shaginian's Novel *Hydocentral*." Teoksessa *Meanings and Values of Water in Russian Culture*, toimittaneet Jane Costlow ja Arja Rosenholm, 222–244. Lontoo: Routledge.

Rosenholm, Arja. 2017. "Water, space, and desire in Soviet fiction: The case of Konstantin Paustovsky." Teoksessa *Water in Social Imagination: From Technological Optimism to Contemporary Environmentalism*, toimittaneet Jane T. Costlow, Yrjö Haila ja Arja Rosenholm, 77–99. Leiden: Brill Rodopi. https://doi.org/10.1163/9789004333444_006.

Vuorikuru, Silja. 2017. "Ja yhtäkkiä tulvahtaa keittiö täyteen merivettä": Katastrofi, dystooppisuus ja trauma Estonian onnettomuuden kaunokirjallisissa kuvauksissa." Teoksessa *Pakkovaltiosta ekodystopiaan: Kotimainen nykkydystopia*, toimittaneet Saija Isomaa ja Toni Lahtinen, 125–142. Joutsen/Svanen: Erikoisjulkaisuja 2. Helsinki: Suomalainen klassikkokirjasto, Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. <https://doi.org/10.33347/jses.138700>.

Vesirajassa: rannat ja saaret

Ameel, Lieven. 2018. "Mahdollisuuksien maisema: Helsingin pitkä rantaviiva lumoavana liminaalililana." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 73–92. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Haapala, Vesa. 2017. "Maailmankuvien ja luontosuhteiden saaristo: Näkökulmia ihmiseen ja luontoon Ulla-Lena Lundbergin romaanissa *Jää*." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 167–193. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hirn, Yrjö. 1928. *Ön i Världshavet*. Helsinki: Holger Schildts

Hirn, Yrjö. 1928. *Valtameren saari*. Suom. I. Havu. Helsinki: Otava.

Isomaa, Saija. 2017. "Unten saarilla. Höyhensaaret ja Ohdakesaaret Zachris Topeliuksen satukokoelmassa *Sagor II*." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 297–321. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kivistö, Sari. 2017. "Kookospontikkaa autiosaarella: Arto Paasilinnan *Paratiisisaaren vangit* suomalaiskansallisena robinsonadina." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 255–278. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Laakso, Maria. 2009. "Luonnon ja sielun maisemia: Saaria ja saariluontoa lastenkirjallisuudessa." *Onnimanni* 2009(1): 18–24.

Laakso, Maria. 2017. "Idylleistä ironiaan: Saarten monet merkitykset Tove Janssonin tuotannossa." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 147–166. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lahtinen, Toni. 2017. "Keskellä iäisyyden myrskyjä: Onnen ja nälän saaret Aleksis Kiven tuotannossa." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 70–97. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Laakso, Maria, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, toim. 2017. *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Lahtinen, Toni, Maria Laakso ja Merja Sagulin. 2017. "Johdatus suomalaisen kirjallisuuden saarille." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 9–43. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Leppänen, Katarina. 2020. "Memory of Water: Boundaries of Political Geography and World Literature." *European Review* 28(3): 425–434. <https://doi.org/10.1017/S1062798719000541>.
- Lyytikäinen, Pirjo. 2013. "'There in Thousands of Lakes the Stars of the Night Glimmer': Lakescapes in Literature." Teoksessa *Imagining Spaces and Places*, toimittaneet Saija Isomaa, Pirjo Lyytikäinen, Kirsi Saarikangas ja Renja Suominen-Kokkonen, 161–182. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Nyqvist, Sanna. 2017. "Ulkosaariston antisankareita: Juhani Ahon *Omatunto* saaristolaisromaanina." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 115–130. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nyqvist, Sanna. 2024. *Rannalla: Miten kirjailijat löysivät meren*. Helsinki: Tammi.
- Oja, Outi. 2017. "Kolonialistit lintukodossa: Arvid Lydeckenin *Sininen saari* suomalaisen lastenkirjallisuuden robinsonadina." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 197–209. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Riikonen, H. K. 2017. "Ylitse meren yheksän: Saaria Elias Lönnrotin *Kalevalassa*." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 47–69. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Salmela, Markku. 2018. "Teksti ja merenranta: Naturalistisia rajanylityksiä." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 27–47. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tarkiainen, Viljo. 1912. "Onnensaari Kiven runoudessa." *Virittäjä* 16: 41–48.
- Varpio, Yrjö. 2017. "Saari aikakausien välissä: Yrjö Kokon *Hyvän tahdon saaret*." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 210–224. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Meri

- Andersson, Pär-Yngbe. 2022. "Ljuset, havet, en möjlig frihet: Tankar om Lars Englund's lyrik." *Historiska och litteraturhistoriska studier* 97: 247–263. <https://doi.org/10.30667/hls.112038>.
- Felcht, Frederike. 2024. "Naturen, havet og tiden i Zacharias Topelius' *Naturens bok* (1856) og *Boken om Vårt Land* (1875)." *Historiska och litteraturhistoriska studier* 99: 71–99. <https://doi.org/10.30667/hls.140940>.
- Kangas, Aino. 1958. *Meri Aaro Hellaakosken runoudessa*. Laudaturtyö. Kotimaisen kirjallisuuden laitos. Helsingin yliopisto.
- Karhu, Hanna. 2016. "Rakastunut myrskyävän meren äärellä: 'Ruususolmu' ja subliimin kokemus." Teoksessa *Kanervakankaalla: Näkökulmia Aleksis Kiven runouteen*, toimittanut Päivi Koivisto, 280–290. Joutsen/Svanen: Erikaisjulkaisuja 2. Helsinki: Suomalainen klassikkokirjasto, Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. <https://doi.org/10.33347/jses.138700>.

- Korhonen, Kuisma. 2018. "Tove Jansson et la philosophie de l'eau." *Nordiques* 35: 45–53. <https://doi.org/10.4000/nordiques.810>.
- Lahtinen, Toni. 2018. "Huutavan ääni valtamerellä: Haaksirikon ja meren merkityksistä Aino Kallaksen teoksessa *Seitsemän*." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 259–282. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lyytikäinen, Pirjo. 1992. *Mielen meri, elämän pidot. Volter Kilven Alastalon salissa*. Väitöskirja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
[Sisältää luvun "Aurinko ja elämän meri", jossa käsitellään Kilven merisymboliikkaa.]
- Oja, Outi. 2006. "Alkemia ja meri Markku Paasosen Aurinkopunoksessa." *Avain: Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti* 2006(4): 43–60.
- Riikonen, H. K. 2022. "R. L. Stevensonin *Treasure Island*: Meriromaanin traditiot, topokset ja moraali." *Synteesi* 41(3): 59–73.

Vesi ja paikallisuus: maantieteelliset vesistöt

- Ameel, Lieven ja Sarianna Kankkunen. 2017. "Saaristo kaupungissa: Helsingin saaret kirjallisuudessa." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 357–374. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Bonner, Withold. 2018. "Ääretön, harmaa ja tuulessa kuohuva: Itämeri DDR:n kirjallisuudessa." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 283–304. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Klapuri, Tintti. 2018. "Pietarilaistekstin vedet Tatjana Tolstajan novellissa 'Joki nimeltä Ockerville'." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 211–231. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koho, Satu. 2008. *Minun tuuleni, minun mereni: Koettu ja eletty paikka Joni Skiftesvikin martinniemeläisteoksissa*. Väitöskirja. Kirjallisuus. Oulun yliopisto.
- Kuikka, Eeva. 2022. "Water, Oil and Spirits: Liquid Maps of the Taiga in Eremei Aipin's Novel *Khanty, or the Star of the Dawn*." Teoksessa *Cold Waters: Tangible and Symbolic Seascapes of the North*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Arja Rosenholm, Elena Trubina ja Nina Tynkkynen, 165–182. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10149-6_10.
- Kuuliala, Annamajja. 1988. *Varrella Sääksmäen vienojen vesien: Kirjoja ja kirjailijoita Sääksmäeltä*. Sääksmäki: Sääksmäki-Seura.
- Lehtimäki, Markku, Arja Rosenholm, Elena Trubina ja Nina Tynkkynen, toim. 2022. *Cold Waters: Tangible and Symbolic Seascapes of the North*. Cham: Springer.
- Oinonen, Yrjö. 1937. "Imatran koski Suomen runoudessa." *Kaukomieli* 8: 147–172.
- Tarkiainen, Viljo. 1928. "Saimaan seudut runoudessa." *Virittäjä* 32: 189–206.

Vesi: ympäristönsuojelu, ilmastonmuutos ja ekokritiikki

- Arminen, Elina. 2017. "Hyvän ja pahan tiedon saari: Luonnon ja ihmisten hallinta Leena Landerin romaanissa *Tummien perhosten koti*." Teoksessa *Lintukodon rannoilta: Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin, 341–356. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lahtinen, Toni. 2017. "A Journey to the Bottom of the Sea: Water Myths and Risk Society in Veronica Pimenoff's *Risteilijät*." Teoksessa *Water in Social Imagination: From Technological Optimism to Contemporary Environmentalism*, toimittaneet Jane T. Costlow, Yrjö Haila ja Arja Rosenholm, 212–232. Leiden: Brill Rodopi. https://doi.org/10.1163/9789004333444_012.
- Lahtinen, Toni. 2017. "Tarina suuresta vedenpaisumuksesta: Risto Isomäen *Sarasvatin hiekkaa*." Teoksessa *Pakkovaltiosta ekodystopiaan: kotimainen nykydystopia*, toimittaneet Saija Isomaa ja Toni Lahtinen, 73–87. Joutsen/Svanen: Erikoisjulkaisuja 2. Helsinki: Suomalainen klassikkokirjasto, Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisen ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. <https://doi.org/10.33347/jses.140830>.
- Lahtinen, Toni. 2019. "Vedenpaisumuksen pyyhkimät kartat: Ilmastonmuutos 2000-luvun suomalaisessa nuortenkirjallisuudessa." Teoksessa *Muistikirja ja matkalaukku: Muotoja ja merkityksiä 2000-luvun suomalaisessa romaanissa*, toimittaneet Elina Arminen ja Markku Lehtimäki, 326–347. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Perkiömäki, Mika. 2017. "The sovereign of the river and the sovereign of all nature - in the same trap': The River in Viktor Astafiev's *Queen Fish*." Teoksessa *Water in Social Imagination: From Technological Optimism to Contemporary Environmentalism*, toimittaneet Jane T. Costlow, Yrjö Haila ja Arja Rosenholm, 145–166. Leiden: Brill Rodopi. https://doi.org/10.1163/9789004333444_009.
- Perkiömäki, Mika. 2018. "Matka hukutetulla joella: Ympäristöoikeudenmukaisuus Valentin Rasputinin 1970-luvun jokiproosassa." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 305–332. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Perkiömäki, Mika. 2020. "The Anthropocene on Planet Water: Competing Views on Rivers and Geography in Sergei Zalygin's *Ekologicheskii roman*." *Slavonica* 25(1): 1–24. <https://doi.org/10.1080/13617427.2020.1754570>.
- Perkiömäki, Mika. 2020. "Rivers of Noosphere Stories: Russian Natural-Philosophical Prose as Cultural Ecology." *The Soviet and PostSoviet Review* 47(3): 257–84. <https://doi.org/10.30965/18763324-20201369>.
- Perkiömäki, Mika. 2020. "Between Pomor Traditions and Arctic Modernities: The Northern Sea in Early Soviet Pomor Literature." Teoksessa *Cold Waters: Tangible and Symbolic Seascapes of the North*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Arja Rosenholm, Elena Trubina ja Nina Tynkkynen, 147–163. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10149-6_9.
- Perkiömäki, Mika. 2021. *Imagined Riverography of Late Twentieth-Century Russian Prose*. Väitöskirja. Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta, Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2012-6>.
- Sillanpää, Pertti. 2006. *Aatos, eetosjapaatos: Reino Rinteen pohjoinenpuheenvuoroympäristökeskusteluun*. Inari: Kustannus Puntsi.
[Sisältää analyysia Rinteen runojen ja Lapin vesistöjen suojelun suhteesta.]

Vesi ja sukupuoli

- Laakso, Maria. 2011. "Mies ja hänen saarensa: Sukupuolittuneet maisemat Tove Janssonin romaanissa *Muumipappa ja meri*." Teoksessa *Tapion tarhoista turkistarhoille: Luonto suomalaisessa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa*, toimittaneet Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Päivi Heikkilä-Halttunen, 162–177. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Melkas, Kukku. 2008. "Apokalypsista uuteen luonnonjärjestykseen: Aino Kallaksen 'Pyhän joen kosto' ekologisenä kannanottona." Teoksessa *Äänekäs kevät: Ekokriittinen kirjallisuudentutkimus*, toimittaneet Toni Lahtinen ja Markku Lehtimäki, 136–155. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vesi ammattina, ihminen toimijana

- Rosenholm, Arja. 2018. "'Kaikki ihmiset osaavat uida': Venäläisen kirjallisuuden uimareita." Teoksessa *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*, toimittaneet Markku Lehtimäki, Hanna Meretoja ja Arja Rosenholm, 48–72. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Sagulin, Merja. 2019. "Insinööri maailman vesillä: Luonto, ympäristö ja tekniikka Hannu Raittilan romaaneissa." Teoksessa *Muistikirja ja matkalaukku: Muotoja ja merkityksiä 2000-luvun suomalaisessa romaanissa*, toimittaneet Elina Arminen ja Markku Lehtimäki, 98–124. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Toivanen, Pekka. 1993. "Tuulenkauppiat, myrskynnostattajat ja pahanilmanlinnut: Suomalaisia merimiehiä maailmankirjallisuudessa." *Suomen merimuseo = The Maritime Museum of Finland: Annual Report*, toimittaneet Marja Pelanne ja Leena Sammallahti, 72–87. Helsinki: Suomen merihistoriallinen yhdistys.
- Uola, Kirsi. 2004. *Vastakohtien meren ristiriitainen sankari: Suomalainen merikirjallisuus – oppositioasetelmia ja rajanvetoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.